

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Homoparentalita a krize rodiny

Vaňková Anna

Plzeň 2021

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra sociologie

Studijní program Sociologie

Studijní obor Sociologie

Homoparentalita a krize rodiny

Vaňková Anna

Vedoucí práce: PhDr. Tomáš Kobes, Ph.D.

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Čestné prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.“

Plzeň, duben 2021

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PhDr. Tomáši Kobesovi, Ph.D. za odborné vedení práce, věcné připomínky, dobré rady a vstřícnost, jakožto i čas a trpělivost při vypracovávání této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat svým respondentům za spolupráci a jejich otevřenost při našich rozhovorech.

Obsah

1	Úvod	6
2	Rodina	7
2.1	Definice rodiny	8
2.1.1	Institucionalizace rodiny	9
2.1.2	Postmoderní rodina.....	10
3	Krize rodiny.....	12
3.1	Nesezdaná soužití	13
3.2	Singles	13
3.3	Rozvody.....	14
3.4	Registrované partnerství	14
4	Homoparentalita	16
4.1	Legislativa	17
4.2	Možnosti založení rodiny	18
4.3	Výchova dítěte v homoparentální rodině.....	20
5	Výzkumný cíl a metody výběru	23
6	Analýza a výstupy empirického výzkumu	24
6.1	Petr (33) a Honza (35) – pár 1	24
6.2	Lenka (29) a Jana (27) – pár 2	26
6.3	Veronika (24) a Magda (27) – pár 3	29
6.4	Helena (35) a Nella (42) – pár 4	32
6.5	Shrnutí	34
7	Závěr	36
7	Použitá literatura a zdroje	37
8	Resumé.....	40

1 Úvod

Cílem mé bakalářské práce je představit homoparentalitu v kontextu diskuze o krizi rodiny. Pokud bychom porovnali život dnešních mladých dospělých a jejich prarodičů narazíme na mnoho společenských a hodnotových změn. Příkladem mohu být já a moje babička. Zatímco ona byla ve věku dvaceti tří let již pět let provdaná a vychovávala dvě děti, já aktuálně navštěvuji poslední rok vysoké školy a místo dětí přemýšlím nad svou kariérou.

Nejen, že se v posledních letech posouvá hranice pro uzavření manželství a početí dětí, protože mladí lidé se dlouho nechtějí vázat a chtějí si raději „užívat“ života, mnozí chtějí nejprve nastartovat kariéru, ale narůstá rozvodovost, protože pro partnery je tato možnost mnohem přístupnější než dříve. Navíc možností uzavřít registrovaná partnerství se vytvořila eventualita zrovnoprávnění homosexuálních párů a homoparentalita se jeví jako dalším logickým krokem jejich zrovnoprávnění. Homoparentalita, tedy výchova dítěte homosexuálním párem, se registrovaným partnerům toužícím po dítěti, jeví jako další krok jejich vztahu. Ten je mnoha lidmi z většinové společnosti jen těžce přijímán, protože zpochybňuje výjimečnost rodiny, která je spojována výhradně s heterosexuálními.

V první části bakalářské práce tedy představím, jak se dá rodina definovat a jakým vývojem si jakožto společenská instituce prošla, které funkce ve společnosti plnila a kdy vstoupila do tzv. krize. Uvedu pojem krize rodiny, popíši její znaky a představím pojmy jako nesezdaná partnerská soužití, singles, rozvody a registrované partnerství. Dále definuji pojem homoparentalita, legislativní úpravu v České republice, možnosti založení rodiny homosexuálními páry a výzkumy na téma výchova dítěte v homoparentální rodině.

V empirické části vysvětlím metody výzkumu, výběr výzkumného vzorku, metodu sběru dat, zanalyzuji polostrukturované rozhovory probíhající s relevantními aktéry, tedy homoparentálními rodiči a na konkrétních příkladech rozhodnu, zda homoparentalita představuje obrození rodiny nebo je znakem její krize.

2 Rodina

Rodina je v podstatě první společenství, se kterým se v životě setkáme, které nás zásadně formuje a ovlivňuje i náš budoucí život. Když se řekne rodina, každý si představí něco jiného: co prožil v dětství, s čím je jeho představa rodiny spojena. Nejčastěji bývá označována za základní článek společnosti.

Dělíme ji na základní neboli nukleární rodinu, která je obvykle tvořena dvojicí rodičů a jejich dětmi. Rozšířená rodina potom zahrnuje i další příbuzné. Kromě reprodukční funkce má za úkol potomky také vychovat, citově i finančně je zajistit, uvést je do budoucího samostatného života. Vzhledem k tomu, že si děti nesou do budoucího života určité hodnoty, normy a vzory v chování rodičů, je jasné, že rodina formuje v dětech budoucí rodiče a partnery, styl budoucího života (Petrušek a kol. 1996). Působení rodiny na dítě mu předává vklad do budoucna, zkušenosti, které si přenesou do své budoucí rodiny. Ačkoliv se jako hlavní funkce rodiny jeví plození a zabezpečení dětí, ve skutečnosti je tato role mnohem širší a vztahy mezi jednotlivými členy nejsou jen jednostranné, protože interakce mezi nimi je vzájemná. (Plaňava 2000) Vyplývá to již ze samotných funkcí rodiny, které jsou čtyři:

- Reprodukční – prožívá největší změny, protože v současné době už není reprodukce vázána na soužití dvou jedinců. Ženy se často rozhodují vychovávat dítě bez otce, vznikají rovněž nové alternativy rodiny v podobě párů nesezdaných nebo homosexuálních.
- Materiální – vzhledem k systémům různých podpor spoléhají mnohé rodiny na materiální podporu státu, klesá soudržnost rodin i jejich vzájemná provázanost, generace si navzájem nepomáhají.
- Výchovná – i tato funkce u některých rodin selhává, přibývá dětí, které doslova „vychovává ulice“, a stát musí výchovnou roli převzít sám, případně dokonce nařídit institucionální výchovu.
- Emocionální – vzájemné působení dětí i rodičů na sebe zabezpečovalo dříve emocionální vývoj dětí i citové a emocionální uspokojování rodičů, ale i tato funkce ztrácí svůj význam, vztahy nahrazují média a sociální sítě (Nakonečný 2020).

2.1 Definice rodiny

Sociologie charakterizuje rodinu jako solidární skupinu osob, které jsou vzájemně spojené manželstvím, příbuzenstvím nebo adopcí. Současně je pro ně charakteristické, že společně dlouhodobě žijí pod jednou střechou a dospělí členové nesou odpovědnost za výchovu dětí (Možný 2011).

Nakonečný (2020) považuje rodinu za charakteristickou primární skupinu, jež je sociologicky určena jako společenská instituce, která představuje významný stavební prvek společnosti. Identifikovat je u ní možné mnoho důležitých společenských funkcí. Namátkou lze zmínit primární socializaci dítěte.

Plaňava (2000) reflektoval rodinu jako strukturovaný celek, jehož hlavní úlohou je formovat poměrně bezpečný a stálý prostor a prostředí, které přispívá ke sdílení, reprodukci i produkci života lidí.

Jandourek (2012) chápal pro změnu rodinou takovou podobu dlouhodobého solidárního soužití lidí, kteří jsou spojeni příbuzenstvím, jež zahrnuje minimálně rodiče s dětmi. Povšiml si, že od počátku novověku lze sledovat jev, kdy rodina přenechala některé funkce státním institucím. V této skutečnosti viděl zdroj její dnešní krize, jejímž příznačným projevem je mimo jiné rozvodovost.

Vykopalová (2001) rodinu vnímala historickou optikou, když ji charakterizovala v dlouhodobém časovém horizontu jako nejpřirozenější prostředí pro výchovu, formování sociálních vztahů a plnění řady potřeb člověka. Jedná se také o spojovací článek mezi rozličnými generacemi a širší společností.

Lašek (2014) reflektoval rodinu jako institucionální garanci lidské existence, kde typickým znakem je přítomnost dětí. I v dnešní době je zřetelná tendence přemýšlet o rodině jako o páru dvou dospělých, kteří sdílí v heterosexuálním vztahu společnou domácnost a pečují o děti.

Podle Pierra Bourdieu (1996) je dominantní legitimizační definice rodiny založena na slovech dům, domov, domácnost, které konstruuji sociální realitu. Podle tohoto vymezení je rodina souborem pod stejnou střechou žijících příbuzných osob, které jsou spojeny buď manželstvím, původem, nebo méně často adopcí. Bourdieu se tedy nejbližší přiblížil sociologické perspektivě rodiny.

Z předchozích definic je tedy vidět, že rodina znamená pro každého něco trochu jiného a shodnut se na jednotné univerzální definici je složité. Každopádně z uvedeného vyplývá, že je to zásadní prostředí, které hraje velkou roli v životě člověka a lépe či hůře plní určité funkce.

V rodině začíná socializace, dítě se učí modelům chování, poznává hranice toho, co je správné a co ne, že za různé chyby přicházejí rozličné tresty, že nese zodpovědnost za své činy, sestavuje si žebříčky hodnot a začleňuje se do společnosti. Rodina je také místem, kde by člověk měl být milován, respektován a přijímán takovým, jakým je. Měl by pociťovat bezpečí a podporu, měl by rodinu chápat jako nejbližší společenství, na něž se může obrátit i v krizové životní situaci. Je ale nutné si uvědomit, že do definice pojmu rodina zásadním způsobem vstupuje i její právní úprava, která mnohdy brání přijetí jiného než heteronormativního pojetí rodiny.

2.1.1 Institucionalizace rodiny

Institucí rodiny a manželstvím se zabývá zákon č. 89/2012 Sb., který v § 655 jednoznačně definuje, že *„manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc“* (zákon č. 89/2012 Sb. 2012).

V § 656 je potom jasně stanoveno, že manželství je možné považovat za platné pouze za toho předpokladu, kdy muž i žena projeví během svatebního obřadu svobodný a úplný souhlasný projev vůle, že spolu skutečně chtějí do manželství vstoupit. Svatební obřad se také vyznačuje tím, že je veřejný a slavnostní, probíhá v přítomnosti dvou svědků (zákon č. 89/2012 Sb. 2012).

Z výše uvedeného je jasně patrné, že s homoparentalitou se v zákoně č. 89/2012 Sb. nepočítá, neboť vznik rodiny je odvozen z účelu manželství založeného na vztahu muže a ženy. S nástupem postmoderních forem rodinného uspořádání tento model mizí. V Evropě tak žije jen asi čtvrtina ze všech domácností. Roste počet nesezdaných soužití před, místo i po manželství. Řada dětí žije v neúplných rodinách s jedním rodičem, objevuje se nová sociální skupina obyvatel označovaná jako *singles*. Také se snižuje stabilita rodiny, více a více manželství dnes končí rozvodem, rodí se méně dětí. V poslední době se ke všem těmto diskutovaným jevům přidává homoparentalita.

Při přípravě nového občanského zákoníku se původně počítalo i se zahrnutím institutu „zapsaného partnerství“, jehož existence byla zpochybňována teprve před vstupem celého nového kodexu do Poslanecké sněmovny. Původně navrhovaná úprava počítala s tím, že zapsané partnerství bude „manželstvím gayů a leseb“. Od manželství nemělo být právy a povinnostmi příliš odlišné. Rozdílným znakem měl být název institutu a také výlučnost společného osvojení dítěte pro manžele. Občanský zákoník byl ale nakonec předložen ve verzi, jež zapsané partnerství neobsahovala. Tím se zachoval původní právní stav, kdy je registrované partnerství upraveno mimo komplexní a primární soukromoprávní kodex vlastní specifickou právní normou, takže není součástí rodinného práva zahrnutého v občanském zákoníku (Burešová 2020).

V současnosti je tedy stále v českém prostředí možné hovořit o takzvané institucionalizované heterosexuality, přičemž heteronormativita je hlavním principem, jenž kulturně ustavuje heterosexuální orientaci jako dominantní, privilegovanou, „normální“ a současně normativní. Jedná se o jakýsi ideál a vzor, který je vepsaný do sociálních institucí typu manželství a rodiny (Sloboda 2016).

S nástupem postmoderních forem rodinného uspořádání ale tento model postupně mizí. Právě různorodost rodinných forem, které se odlišují od tradičního pojetí heterosexuální nukleární rodiny, je dnes považována za jeden z hlavních znaků postmoderní rodiny.

2.1.2 Postmoderní rodina

S nástupem postmodernismu se opět rodina mění. Dochází k úpadku celkového rodinného modelu, čím dál více se začínají vyskytovat osamocení rodiče, kteří kvůli tomu, aby počali potomka, netouží po trvalém partnerovi. Charakteristickým rysem pro tento model rodiny je větší míra demokratičnosti, která vede k nestabilitě, nejistotě a jejímu možnému rozpadu (Šubrt 2008).

Velmi podobný pohled na danou problematiku sdílel i Matoušek (2003), který soudil, že postmoderní rodiny při svém založení nesledují primárně cíl reprodukce populace nebo přinesení prospěchu velkému společenství lidí. Hlavním důvodem zakládání postmoderních rodin je údajně uspokojování citových potřeb partnerů. Stabilita

rodin je odvozená od citové bilance partnerského vztahu, přičemž rodina se stává stále více soukromou záležitostí.

Také skutečnost, že se ženy realizují ve svých povoláních a nechtějí se kvůli mateřství vzdát dosažených pozic, vede k hledání možností, jak sloučit mateřství a zaměstnání. U některých žen je tato představa natolik nereálná, že se raději rozhodují pro bezdětnost, než aby opustily budování kariéry. V 80. letech 20. století se kvůli obrovskému nárůstu tohoto trendu dokonce uvažovalo o vytvoření tzv. *mateřského platu*, hrazeného ze sociálního systému, který by ženy, které se chtěly vrátit brzy po porodu do zaměstnání, používaly na financování chůvy, která by matku v době zaměstnání u dítěte zastoupila (Možný 2011).

Fenomén postmoderní rodiny je součástí doprovodných jevů, které odkazují na ohrožení rodinného rámce. Máme na mysli rozvodovost, nesezdaná soužití, singles. Homoparentální rodiny mohou být také považovány za tento doprovodný jev, ale oproti ostatním se odlišují, protože přímo atakují heteronormativitu, která je ve výše uvedených pouze tiše obsažena.

3 Krize rodiny

Současný stav rodiny bývá často označován jako její krize. Rodina se každopádně mění. Jednoznačně se zvyšuje počet párů žijících mimo úřední sňatek formou různých alternativ partnerského soužití, které ale souvisejí s nízkou stabilitou vztahu. Mnohé činnosti zajišťované dříve rodinou přebírá společnost, dokonce i výchovná funkce rodiny bývá přesouvána na různé instituce (Masáková 2011). Vykopalová (2001) je zase přesvědčena, že největší problémy současné rodiny představuje pokles porodnosti, stárnutí populace, posun věkové hranice, kdy je uzavíráno manželství, a pokles jejich počtu. Na vině krize rodiny je podle ní také volba jiných druhů partnerského soužití, zakládání rodin ve stále vyšším věku, růst počtu dětí narozených mimo manželství a stále běžnější výskyt neúplných rodin.

Demokratizace, ke které došlo uvnitř rodiny, s sebou vyrovnáváním práv a povinností muže a ženy zároveň přinesla změnu rodičovských autorit pro dítě, pro které jsou oba rodiče při jeho výchově rovnocennými partnery. Upřednostňování zájmů jednotlivců nad společnými způsobuje dezintegraci rodiny, přináší omezení kontaktů mezi jejími členy. Tuto situaci ještě zhoršuje obrovský nástup komunikačních technologií, které komplikují osobní komunikaci mezi členy rodiny. Dříve běžné společné rodinné chvíle jsou dnes kvůli internetu a sociálním sítím omezené na minimum (Kraus 2008).

Dalším znakem krize je zmenšování rodiny, protože dochází k neustálému snižování počtu dětí až na hranici tzv. *záchovné plodnosti*, kdy se z nedostatku narozených dětí v dalších generacích ani neobnoví dostatečný počet budoucích matek (Možný 2011). Protože rodiče nemají dostatek času na děti, nebo se jim dokonce věnovat nechtějí, kompenzují tento nedostatek materiálními dary, které dítěti ale neposkytují dostatek interakce s rodiči, takže mnohem častěji než dříve dochází k citové deprivaci.

Materiální dostatek vede ke změně hodnotového žebříčku a následně k ovlivnění některých charakterových vlastností dětí. Když k výše uvedenému přičteme i neustále stoupající počet rozvedených manželství a rozpadlých vztahů je výsledkem velká nestabilita rodiny (Vykopalová 2001).

3.1 Nesezdaná soužití

Soužití muže a ženy bez uzavření sňatku nazýváme *kohabitace*. Do 60. let 20. století, kdy se tento fenomén objevil ve Švédsku, kde se sňatečnost výrazně snížila a jedinci začali žít s partnerem na zkoušku, kohabitace v Evropě v podstatě neexistovala. Matky, samoživitelky, byly často cílem opovržení okolí. Pokud se dítě narodilo mimo sňatek, rodina se to snažila utajit. Přestože ve Švédsku neexistovaly o kohabitaci žádné výzkumy, tisk o ní informoval jako o velmi stabilním svazku, který prospívá partnerskému páru, partneři jsou si věrní a nerozcházejí se tak často jako páry manželské (Masáková 2011). Tím vznikla mylná představa, že sňatek není nutně zapotřebí, dokonce ani při narození dítěte. Později se sice prokázalo, že kohabitace rodinu trvale destabilizuje, ale fenomén se již rozšířil do celé Evropy.

Pravda je naopak taková, že statistiky dokázaly, že se partneři, kteří spolu žijí volně, se mnohem častěji a rychleji rozcházejí než manželé. Někteří dotazovaní dokonce uvedli, že v nesezdaném soužití žijí právě proto, že je jednodušší se rozejít (Sullerotová 1998). Sociologové se shodují, že nesezdané soužití je v několika aspektech likvidátorem tradiční rodiny a destabilizuje současnou manželskou rodinu. V současné společnosti je nejrozšířenějším způsobem soužití muže a ženy.

3.2 Singles

V posledních dvou desetiletích se objevil, především v západní společnosti, nový sociální jev – singles. Je to životní styl, který přijímá stále více lidí, a znamená období, kdy jedinec nemá ani rodinu, ani děti. Tomášek uvádí dvě příčiny toho, proč životní styl singles vznikl. Tou první jsou tlaky na trhu práce, kdy je od uchazečů o pracovní místa vyžadována vysoká mobilita a flexibilita, druhou představují kulturní vlivy sociální (Tomášek 2006). Singles v podstatě vzniklo i z egoistického přístupu k životu, protože jedinec je na tom ekonomicky lépe než rodina s dětmi, může žít podle představ a nemusí se nijak omezovat. Tento styl života je také spojen s typem vztahu LAT (living apart together), což je typ vztahu, ve kterém jsou partneři sice spolu, ale žijí odděleně. Buď každý z nich má vlastní byt, či častěji žijí v domácnosti s rodiči, kde mají svůj vlastní pokoj, ale žádné povinnosti. V ČR se pro tento způsob života vžil název „mama hotel“. Ačkoliv tento životní styl v poslední době doznal značné obliby, pokud byla původní

rodina mladého člověka funkční, studie ukazují, že se většina singles nakonec rozhodne pro manželství (*údaje Českého statistického úřadu*).

3.3 Rozvody

Rozvodů přibývá nejen v České republice. Největším problémem je, že děti většinou po rozvodu zůstávají s matkami a rodina velice rychle ztrácí ekonomickou sílu úplné domácnosti. Děti s osamělými rodiči se tak často ocitají v situaci, kdy to, co bylo běžné a dostupné, si najednou rodina nemůže dovolit. Zároveň chybí role otce při socializaci dítěte zvláště tam, kde do rozvodu byl otec ve vztahu k dětem funkční (Giddens 1999).

Na druhou stranu je pravdou, že většina žen si rozvodem ekonomicky nepolepší, ale výchova dítěte v klidu jim často přináší emocionální uspokojení, které je důležitější než finance. Nicméně jsou i ženy, které rozvodem získají finanční samostatnost a svobodu, zvláště pokud byly oběťmi domácího násilí. V současnosti již matky samoživitelky nejsou společností tolik stigmatizované.

3.4 Registrované partnerství

Dříve soužití dvou mužů nebo žen vyvolávalo různé emoce, nejčastěji negativní. To se změnilo, homosexuální páry jsou přijímány, byť stále s jistým despektem. Je možné konstatovat, že homosexualita se v současnosti do jisté míry normalizuje, že je společensky akceptovatelnější (Giddens 1999). Je pravdou, že existovala a trvá ve všech kulturách, nicméně ke zlepšení tolerance a k právním úpravám v mnoha zemích došlo teprve v posledních dvaceti letech 21. století. Mnohé ze zemí dokonce uzákonily registrované partnerství stejného pohlaví, ale pro země s výraznou podporou tradiční rodiny je tento krok nepřijatelný. Prostřednictvím partnerství získávají tyto páry právo, aby mohly v případě potřeby rozhodovat o léčbě druhého v kritické situaci, získávají právo na případné dědictví a další ekonomické výhody, které vyplývají z právního uznání sňatku stejnopohlavních párů (Giddens 1999).

V České republice partnerství osob stejného pohlaví ošetřuje zákon o registrovaném partnerství, který v § 1 odst. 1 uvádí: „*Registrované partnerství je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem.*“

V odst. 2 je potom uvedeno: „*Partnerem se v tomto zákoně rozumí osoba, která uzavřela partnerství*“ (115/2006 Sb., *zákon o registrovaném partnerství 2006*). Z tohoto důvodu se v zemích, kde je možné registrované partnerství uzavřít, objevuje i fenomén, který dříve neexistoval – děti vychovávané homosexuálním párem.

4 Homoparentalita

Termín homoparentalita začali poprvé v druhé polovině devadesátých let 20. století používat francouzští aktivisté. Označuje rodiny, ve kterých jsou rodiče stejného pohlaví. Složeny jsou z homosexuálních párů, přičemž nic nebrání tomu, aby měly ve své péči děti, které pocházejí z jejich předešlých heterosexuálních manželství, měly je za svobodna, adoptovaly je nebo se narodily zásluhou asistované reprodukce (Sobotková 2007). Termín homoparentalita označuje jev, který v ČR příliš neznáme, rodičovství homosexuálních partnerů spíše bývá pojmenovááno jako *homosexuální* nebo *stejnopohlavní rodiny*, což je v podstatě zavádějící, protože stejnopohlavní jsou jen rodiče, o dětech to platit nemusí. Dva gayové mohou vychovávat holčičku, stejně jako dvě lesby mohou vychovávat chlapce.

Problematičnost homoparentality spočívá ve výchově. Vzhledem k přetrvávající heteronormativitě si lidé neumí představit, že by dva lidé stejného pohlaví mohli dobře vychovat dítě. Hlavní otázka se většinou týká jeho budoucí sexuální orientace, protože veřejnost je neopodstatněně přesvědčena, že dítě, které vyrostlo v homoparentální rodině, bude automaticky dávat přednost stejnému pohlaví (Janošová 2000).

Naopak určitá sdružení jako např. Center for Surrogate Parenting (2021) předkládají argumenty pro vychovávání dítěte stejnopohlavním párem:

- homoparentální rodina není náhoda, ale výsledek zodpovědného rozhodnutí,
- organizace výchovy a domácnosti není motivována důrazem, co je typické pro otcovství a mateřství, ale důrazem na kompromis – rodičovství osob stejného pohlaví nabízí dětem jasné pochopení lásky, rodinné odpovědnosti a rovnocenných vztahů,
- nabízí funkční rodinu, která je z psychologického hlediska pro vývoj dítěte mnohem podstatnější než heterosexuální vzorec,
- vede k větší citlivosti pro diverzitu (respekt pro diverzitu) (Center for Surrogate Parenting 2021).

Obecně vzhledem k trendu úpadku významu rodiny v individualizované společnosti ve vztahu k rozvodovosti, nárůstu singles či living apart together homoparentální rodiny mohou naopak přispět k renesanci rodiny.

4.1 Legislativa

Otázky homosexuálních partnerství a rodičovství má Česká republika zakotveny v několika dokumentech:

- Listina základních práv a svobod,
- Úmluva o ochraně základních práv a svobod,
- zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství.

Listina základních práv a svobod ve článku 7 uvádí: „*Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.*“ Ve článku 10 je pak stanoveno: „*Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno. Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě*“ (2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod 1993).

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod byla podepsána v roce 1991. Pro téma homoparentální rodiny je podstatný článek 8: „*Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence*“. Zásadní je také článek 14: „*Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení*“ (209/1992 Sb. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokoly k ní 1992).

Jak v Listině, tak v Úmluvě nenajdeme ale jedinou zmínku o homoparentální rodině, dokonce v článku 14 chybí ve výčtu důvodů diskriminace sexuální orientace, nicméně jsou to jediné články, které se alespoň okrajově tématu dotýkají. Jediným zákonem týkajícím se homosexuálních partnerů tak zůstává zmiňovaný zákon o registrovaném partnerství, který ale řeší partnerství, nikoliv rodičovství. Není zde ošetřena ani situace, kdy jeden z registrovaných partnerů je rodičem, ale druhý nemá k dítěti žádnou biologickou vazbu. Zde zákon paradoxně ukládá tzv. sociálnímu rodiči podílet se na východě dítěte, protože žije ve společné domácnosti, právo na dítě mu ale upírá. To se může stát skutečným problémem v případě, že biologický rodič zemře nebo

je v situaci, kdy se nemůže o dítě postarat. Tehdy hrozí riziko odebrání dítěte sociálnímu rodiči, což by pro dítě bylo jednoznačné zhoršení situace.

V případě úmrtí sociálního rodiče dítě nemá dědické právo, i když není jiný žijící potomek, v případě rozchodu partnerů není právní nárok sociálního rodiče na styk s dítětem.

4.2 Možnosti založení rodiny

I když podle zákona situace s rodičovstvím homoparentálních rodin není jednoduchá, přesto existují možnosti, jakým způsobem si homosexuální páry mohou dítě „pořídit“. Jednodušší situaci mají pochopitelně lesby. Zde připadají v úvahu čtyři možnosti. Jednak strpění heterosexuálního styku, domácí inseminace, asistovaná reprodukce nebo náhradní rodinná péče (Sullivan 2004).

Ve většině případů (v ČR) si žena přivede do vztahu s partnerkou dítě z předchozího heterosexuálního vztahu, případně si potom společně s partnerkou plánovaně pořídí další dítě. Stejně tak si plánovaně některá z partnerek či obě mohou pořídít dítě, i když žádné z předchozích vztahů nemají nebo nikdy neměly heterosexuální vztah. Varianty jsou v podstatě dvě, buď žena strpí heterosexuální styk (většinou s neznámým a náhodným partnerem), nebo provede domácí inseminaci darovaným či koupeným spermatem.

Výhoda této metody je, že dárce spermatu je naprosto anonymní, nemůže si tedy do budoucna činit na dítě žádné nároky. Nevýhodou ale je, že pokud se nejedná o sperma osoby, kterou žena zná, je zde riziko jak nákazy pohlavní chorobou, tak případnou genetickou zátěží budoucího potomka, o které nebude vědět. Je tak lepší využít metody asistované reprodukce, což je v našich podmínkách problém, protože o ni mohou zatím požádat jen heterosexuální páry. Lesby většinou tento problém řeší za pomoci kamaráda, který uvede, že je dlouholetý partner budoucí matky. Matka ho poté již nemusí uvádět do rodného listu dítěte, takže k němu nemá žádné povinnosti (Nedbálková 2011).

Horší možnosti mají gayové, protože pokud si dítě nepřivedou z předchozího vztahu, nemají fyzickou možnost si je pořídít. Využití náhradní matky je proti zákonům ČR, ale pochopitelně se tak děje. Žena je oplodněna spermatem jednoho z partnerů, po porodu ho uvede jako otce dítěte a sama se vzdá rodičovských práv.

Problém této metody je ten, že si žena může situaci rozmyslet během těhotenství, dítěte se nezřekne, může požadovat střídavou péči či chtít mít dítě ve své péči a otce nechat platit alimenty. Jakékoliv podepsané smlouvy mezi ní a otcem dítěte nemají právní váhu (Sokolová 2009). Na to upozornil i psychiatr Honzák (2010), který charakterizoval těhotenství jako fyziologický děj, přičemž je třeba počítat s tím, že během něj, při porodu i po něm se může něco stát. Matčinou přirozeností je péče o narozené dítě, takže neexistuje důvod k tomu, proč by ho měla po porodu vydat. Pouto mezi matkou a dítětem se nekonstituuje až porodem a po něm, ale vzniká již v průběhu těhotenství.

Při zákonem uznávaném náhradním mateřství, tzv. *surogaci* (forma původně určená neplodným pářím), se jedná o období náhradní matky, ale není použit její genetický materiál, používá se dárcovské vajíčko, aby žena po porodu nebyla biologickou matkou dítěte. Žena v podstatě jen „pronajímá“ dělohu. Tento způsob, který by byl pro gay páry legálním řešením, ale opět naráží na to, že surogaci mohou podstoupit jen heterosexuální páry, takže získat dárcovské vajíčko je problém. Proto se mnozí uchylují k rizikovému řešení a využívají vajíčko náhradní matky.

Jediná legální možnost, jak může vzniknout nová homoparentální rodina, tedy taková, která nemá děti z předchozích vztahů, je náhradní rodinná péče. Tu lze charakterizovat jako takovou podobu péče o dítě, kdy je výchova dítěte praktikována náhradními rodiči přímo v jejich rodinách. Cílem je poskytnout dětem přechodnou nebo dlouhodobou péči v čase, kdy nemají dostatečné rodinné zázemí (Matějček a kol. 1999). Náhradní rodinná péče je v ČR upravena zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálněprávní ochraně dětí, a zákonem č. 98/2012 Sb. občanského zákoníku. Formy náhradní péče, které mohou využít i homoparentální rodiny, jsou osvojení a pěstounská péče.

Osvojení je druh náhradní rodinné péče, kdy osvojitel nebo osvojitelé přijímají za svého svěřence plnou rodičovskou zodpovědnost. Z toho vyplývá, že si dítě může osvojit i jeden osvojitel (bez ohledu na sexuální orientaci), ale oba partneři v registrovaném partnerství ne. Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, v 2 odst. § 13 zmiňuje, že trvalý partnerství představuje překážku toho, aby se některý z partnerů mohl stát osvojitelem dítěte. Zákon tak znemožňuje jakékoliv osobě, žijící v registrovaném partnerství, aby si osvojila dítě společně s partnerem. Nicméně osvojení možné je, ale jen za podmínky, že si dítě osvojí pouze jeden z partnerů nebo jedna z partnerek. Druhý k

němu, bohužel, nemá žádná rodičovská práva, jak by tomu bylo v případě, kdyby si jeden z partnerů přivedl dítě z předchozího vztahu.

Rozdíl mezi pěstounskou péčí a osvojením je ten, že pěstounská péče končí zletilostí dítěte, pěstoun navíc jen dítě zastupuje, ale nestává se rodičem. Biologický rodič tak má právo kdykoliv požádat o vrácení dítěte do své péče (Matějček a kol. 1999). Individuální pěstounská péče je možná i v případě, že jsou partneři registrováni, nicméně pěstounem se opět stane pouze jeden z partnerů či jedna z partnerek. Párová pěstounská péče u homosexuálních párů není možná.

4.3 Výchova dítěte v homoparentální rodině

Prvotním problémem výchovy dítěte v homoparentální rodině se jeví absence sociálního vzoru opačného pohlaví. Jak ale uvádí Kraus (2008), s emancipací žen došlo v posledních desetiletích ke snížení rozdílů mezi aktivitami žen a mužů, přičemž ženy se prosadily v celé řadě dříve ryze mužských činností. Pro mnoho žen je dnes profesní dráha stejně významná jako pro muže. Rozdíly mezi rolí muže a ženy se velmi výrazně stírají i doma, mnoho mužů zvládá zcela bez problémů funkci muže v domácnosti či na rodičovské dovolené, zatímco žena se, většinou z finančních důvodů, vrací brzy po porodu do práce.

Téma vývoje dítěte v homoparentální rodině je v ČR stále poměrně nové, takže většina výzkumů je zahraničního původu. Odborníci spíše porovnávají děti homosexuálních a heterosexuálních rodičů se zaměřením hlavně na oblast psychického, genderového a sociálního vývoje. Mnoho z nich se snaží dosáhnout výsledků porovnáním aspektů u dětí vychovávaných stejnopohlavními páry a u dětí vyrůstajících u párů heterosexuálních. Uveďme si několik příkladů výzkumu:

Americký sexuolog a psychiatr Richard Green (1978) publikoval článek *Sexual Identity of 37 Children Raised by Homosexual or Transsexual Parents* (Sexuální identita 37 dětí vychovávaných homosexuálními nebo transsexuálními rodiči), ve kterém popisuje výsledky svého dvouletého zkoumání dětí 21 lesbických žen a 16 transsexuálů. Ve studii zachytil historii každé rodiny a závěrem uvedl, že 36 dětí ze 37 pozorovaných prokazovalo naprosto běžný psychosexuální vývoj předpokládající genderovou identitu odpovídající biologickému pohlaví a heterosexuální orientaci.

O potvrzení opačných výsledků se snažil americký psycholog a homofob Paul Cameron, který v roce 1996 vydal výsledky svých zkoumání v článku *Homosexual Parents* (Homosexuální rodiče). Podle něho má na děti výchova homosexuálními rodiči velmi negativní dopad. Argumentoval tím, že se dotazoval sedmnácti mladých lidí, u kterých usoudil, že byli vychováni homosexuálním rodičem. Pět z dotázaných přiznalo, že mělo určitou formu sexuálního vztahu se svým rodičem, případně dalšími příbuznými.

Paul Cameron (1996) navíc tvrdil, že homosexuálové umírají nejčastěji ve věku od 38 do 47 let, což je v průměru o 20 let dříve než heterosexuálové, a jejich děti tak přicházejí o rodiče ve velmi raném věku. Jeho výzkumy byly vystaveny ostré kritice odborníky, kteří je prohlásili za nesměrodatné a zmanipulované.

Američtí sociologové Judith Stacey a Timothy Biblarz (2010), kteří se tématem začali zabývat již v roce 2001, vydali vědecký článek *Does the Sexual Orientation of Parents Matter?* (Záleží na sexuální orientaci rodičů?), který vyvolal velkou odezvu obou názorových skupin.

Porovnali 21 studií, které vznikly mezi roky 1981 a 1998. Vycházeli ze srovnávání dětí homosexuálních a heterosexuálních rodičů, zkoumali nejen samotné dítě, ale i vliv a chování okolí. Vytvořili měřitelné aspekty, na jejichž základě mohli porovnávat získaná data. Výsledky přinesly zjištění, že se v některých směrech děti homosexuálů od dětí heterosexuálů přece jen liší, ale jinak, než se očekávalo. Děti byly méně stereotypní v oblasti genderového smýšlení, obzvláště děti lesbických matek. Nepovažovaly za problém svou rodinu, tedy ani sexuální orientaci rodičů, ale homofobii a diskriminaci, se kterou se setkávaly v okolí (Stacey, Biblarz 2010).

V roce 2010 na základě získaných informací pak vyšla studie *How Does the Gender of Parents Matter?* (Záleží na genderu rodičů?), která doplňovala původní přehled o rozbor dalších studií. Výsledky vyvrátily tvrzení, že je pro dítě ve srovnání s jinými rodinnými formami nejlepší výchova sezdanými biologickými rodiči. Stejně tak nebyly zjištěny žádné rodičovské schopnosti, které by mohly být přisuzovány pouze jednomu pohlaví. Jako zásadní se neukázala ani absence jedné z genderových rolí v rodičovském páru, což ostatně mají podobně děti z rozvedených rodin, ale mnohem důležitější byl soulad mezi rodiči a jejich láska k dítěti.

Především v návaznosti na tyto výzkumy mne zajímalo zjistit, jak tuto tematiku reflektují homoparentální páry v ČR. Jak vnímají možnost vstoupit do registrovaného

partnerství včetně výchovy dětí, zda si jsou vědomy předsudků vůči své rodině a jaké vyhlídky mají do budoucna.

5 Výzkumný cíl a metody výběru

Pro výběr respondentů byla použita metoda sněhové koule, tzv. Snowball sampling method, někdy též označovaná jako řetězový nebo referenční výběr. Metoda spočívá v počátečním vyhledání několika osob a poté na základě jejich doporučení se navazují další kontakty.

Důležitým faktorem pro zvolení této metody bylo, že jsem již v minulosti navázala kontakt s několika homoparentálními osobami, které byly ochotné se mnou spolupracovat a dokázaly mne nasměrovat na další potenciální respondenty, což napomohlo nastavit mezi námi lepší počáteční míru důvěry.

Pro realizaci rozhovoru jsem zvolila možnost polostrukturovaného rozhovoru, tzv. semistructured interview, tedy částečně řízený rozhovor, založený na sadě níže uvedené tematické struktury:

- uvědomění si své sexuální orientace,
- registrované partnerství,
- cesta k dítěti,
- mužské a ženské vzory v rodině,
- stereotypizace okolí,
- pohled do budoucna.

Rozhovory probíhaly formou videorozhovoru (aplikace Skype, WhatsUp nebo Teams). Důvodem je současná situace, kdy v průběhu pandemie Covid-Sar-19 není možné, aby se lidé scházeli mimo společnou domácnost.

Takto uskutečněné rozhovory byly po celou dobu trvání nahrávány. Poté byl vytvořen jejich elektronický transkript a provedena následná analýza včetně interpretace závěrů. Respondenti byli informováni o naprosté anonymitě při psaní této práce, a proto byla jejich jména a všechny potenciálně citlivé informace změněny či anonymizovány.

Výzkumný vzorek tvoří čtyři stejnopohlavní páry pocházející a trvale pobývajících na území České republiky ve věku od 24 do 42 let, žijící ve stejné domácnosti, a které vychovávají společně dítě nebo o tom uvažují. Tři páry tvoří ženy a jeden pár muži. Patří mezi střední a vyšší třídu.

6 Analýza a výstupy empirického výzkumu

V následující části krátce představím každý z párů a svou analýzu odpovědí z provedených rozhovorů, kterou budu dokládat přímými citacemi.

6.1 Petr (33) a Honza (35) – pár 1

Gay pár žijící v registrovaném partnerství již 5 let. Z předchozího heterosexuálního manželství má Petr ve střídavé péči dceru Elišku ve věku 9. let, kterou společně s Hozou vychovávají. Petr pracuje jako IT technik a Honza jako kuchař.

Jedním z klíčových momentů utvářejícím homoparentální rodičovství Petra a Honzy je, že si uvědomují své sexuální preference. Pro Petra bylo toto uvědomění impulsem pro opuštění heterosexuálního modelu rodiny ve prospěch rodiny homoparentální.

„Mně to definitivně došlo, až když jsem byl ženatý. (...) Pořád jsem si myslel, že to něco, co mi ve vztahu s bývalou manželkou chybí, přijde spolu s dítětem, ale když se to nestalo, došlo mi, že je to o něčem jiném. A že nemá cenu se trápit v manželství, kde by stejně nikdo nebyl šťastný“ (Petr).

Naopak Honza si byl své sexuální orientace vědom již od svého dospívání. Její hledání popisuje jako něco přirozeného, co provází každého. Naznačuje tedy, že si podobným hledáním procházejí i heterosexuálové.

„Já jsem si to uvědomil už v období dospívání. (...) On na to člověk většinou v tomhle věku tak nějak postupně přijde. Každý si sem tam něco zkusí a jde si za tím, co mu vyhovuje“ (Honza).

Pro tradiční heterosexuální rodinu je základní právní formou soužití sňatek mezi mužem a ženou, tedy svazek manželský. Pro homosexuální páry je právním ekvivalentem registrované partnerství. Nejedná se o shodu práv 1 : 1. Petr toto téma velmi silně reflektuje. Vychází ze své vlastní zkušenosti z předchozího manželství a aktuálního registrovaného partnerství s Hozou.

„Určitě se jedná o pozitivní věc. Beru to tak, že se naše společnost posouvá správným směrem a pomáhá zajišťovat alespoň nějakou právní ochranu. (...) Já

jsem v podstatě ze dne na den přišel o část výhod a práv, které jsem jako ženatý muž měl. Teď jsem v registrovaném partnerství, z mého pohledu stejný typ vztahu jako s bývalou manželkou, ale přesto legislativně s méně právy a výhodami“ (Petr).

Petr a Honza nejsou schopni biologicky počít společné dítě. Z předchozího manželství si ale Petr do vztahu s Honzou přivedl dceru Elišku, o kterou se chtěl nadále starat. V heteronormativní společnosti je založení rodiny a výchova vlastních dětí vnímána jako společenská norma, kterou Petr dále posunuje a představuje jako svůj biologický imperativ.

„Nevím, kdy přesně jsem začal o dětech uvažovat, ale své vlastní dítě jsem určitě chtěl. Je to taková ta biologická potřeba předat dál své geny“ (Petr).

Petrův partner vlastní děti prozatím odmítá a potvrzuje tak společensky uznávanou myšlenku bezdětného gay otcovství. Zároveň ale přiznává, že společnou výchovu Elišky vnímá pozitivně.

„Já o tom moc neuvažoval. Děti mám rád, ale své jsem zatím nechtěl. (...) Vlastní děti nepotřebuju, ale jsem rád, že se spolu staráme o Elišku“ (Honza).

Oba partneři reflektují mužské a ženské vzory pro děti vyrůstající v homoparentálních a neúplných rodinách, které v heterosexuální rodině zastávají z pravidla otec nebo matka. Petr argumentuje tím, že matka Elišce v jejím životě nechybí. Pro Honzu není ani tak důležité pohlaví, jako spíše nakolik bude vzor dítěti prospěšný.

„Naše dcera Eliška jezdí každý druhý týden za svou matkou a blízko tu bydlí moje maminka, takže Eliška vzory určitě má“ (Petr).

„Tak ono je určitě důležité, aby děti měly nějaké své vzory. Jestli to bude muž nebo žena, je asi jedno. Důležité je, aby jim to dalo něco do života“ (Honza).

Oslovování v rodině zůstalo jako standardní matka/otec. Honzova účast v rodině byla slovně stvrzena jako strýc Honza.

„Dcera mi říká tati a Honzovi strejda“ (Petr).

Partneři také potvrdili stereotypizaci od okolí. V tomto případě je cílená jak na jejich pohlaví, tak i sexuální orientaci. Jedná se tedy o tzv. dvojí stigmatizaci. Představa muže jako primárního pečovatele je v naší zemi stále něčím, co vyvolává pochyby

o kompetentnosti rodiče. O to více, pokud jsou ve vztahu muži dva. Navíc je zde pohled na genderové rozdělení rolí, tedy že práce v domácnosti obvykle vykonává žena. Ve vztahu dvou mužů vzniká v okolí předpoklad, že jeden z páru musí roli ženy „zastat“.

„Určitě je tu ta věc, že se jako dva gayové nedokážeme postarat o dceru, kolega v práci se hrozně divil, že doma oba vaříme a tak“ (Honza).

Představy a očekávání budoucího vývoje v náhledu na homoparentální rodinu jsou nedílnou součástí vnímané existence jednotlivce a rodiny jako celku. Petr s Honzou zdůrazňují zrovnoprávnění, jak mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím, tak i ve všech ostatních aspektech života.

„Rádi bychom se dočkali okamžiku, kdy bude možné legálně v ČR adoptovat registrovaným párem dítě“ (Honza).

„Asi úplně nejlepší by bylo, pokud by registrované partnerství bylo srovnatelné se svatbou. A celkově jsme měli stejná práva jako naši heterosexuální přátelé“ (Petr).

6.2 Lenka (29) a Jana (27) – pár 2

Lesbický pár žijící v registrovaném partnerství již 4. roky. Vychovávají spolu dvouletého syna Pepu. Lenka pracuje jako knihovnice a Jana vlastní nehtové studio.

Lenka i Jana popisují přijetí své sexuální orientace jako proces, při kterém si uvědomovaly, že jsou jejich touhy odlišné od ostatních dívek. Jana vnímala tuto tranzici zpočátku jako něco negativního, přímo „špatného“ v kontrastu s heterosexuální. Jedná se o důsledek společenské heteronormativity, kdy jsou jakékoliv odchylky od tohoto standardu vnímány negativně.

„Někdy na střední všechny holky básnily o Tomu Cruisovi, a mně se v noci hlavou proháněla Kate Winslet. Nevěděla jsem, co s tím dělat. Bylo mi to nějaké divné. A pak mi postupně došlo, že jsem lesba“ (Lenka).

„Já to měla podobně. Nedokázala jsem poznat, co je se mnou špatně, kluci se mi prostě nelíbili.“ (Jana).

K tématu registrovaného partnerství se Jana i Lenka staví opatrně. Hlavní překážkou pro čistě kladný názor je zde Janin biologický syn Pepa a legální úprava jeho

vztahu s Lenkou. Obě vyjádřily touhu nahradit registrované partnerství svazkem manželským a tím i výhodami které manželství přináší.

„Mám k tomu smíšené pocity. Je to nejbližší ekvivalent manželství, kterého lze v Česku dosáhnout, ale bylo by lepší, kdybychom se místo registrace mohly normálně vzít“ (Lenka).

„Já bych si přála to stejné, hlavně kvůli Pepovi. (...) Nikdy nevíte, co se může stát a kdyby došlo na nejhorší, Lenka by neměla skoro žádnou právní oporu“ (Jana).

Touhu po dítěti nebo mateřství pociťovaly Lenka a Jana současně. Obě tedy věděly, že chtějí ve svém životě děti. Jana tuto touhu přímo vztahuje k biologickému pudu stejně jako Petr z prvního páru.

„Pepa je naše společné rozhodnutí. (...) Já jsem vlastně ani nikdy nepřemýšlela o tom, že bych děti neměla. Pro mne to bylo vždy pevně dané. (...) Ženy to tak mají od přírody“ (Jana).

Lenka také poukazuje na klesající plodnost žen po třicátém roce, která ji donutila o dětech reálně uvažovat.

„Já jsem to prostě chtěla zažít. Být máma. Ale uvažovat o tom, že si pořídím dítě, jsem začala, až když jsem se přiblížila ke třicítce. Tikají mi hodiny“ (Lenka).

Protože ale není možné pro stejnopohlavní pár počít společné dítě, je jasné že Lenka s Janou musely zvažovat více alternativních možností početí. Jana, která je Pepova biologická matka, vysvětluje, že hlavním důvodem, pro využití domácí inseminace byla její touha projít celým procesem. Biologickým otcem je rodinný přítel, který se své úlohy otce při výchově vzdal.

„Ze začátku jsme přemýšlely o zahraniční adopci. Nakonec jsme se rozhodly pro domácí inseminaci. Chtěla jsem si procesem těhotenství projít kompletně od početí po porod. (...) Pomohl nám kamarád, se kterým se už dlouho známe. Do rodného listu jsme ho nezapsaly a do synova života nezasahuje“ (Jana).

Pár se již také společně rozhodl, že po ukončení Janiny mateřské dovolené si pořídí další dítě, které odnese Lenka. Důvodem není nutně touha po biologickém potomkovi, ale spíše touha prožít si těhotenství a porod. Lenka sebe samu vnímá jako Pepovu matku a ani jedna z nich nerozlišuje mezi biologickou a sociální matkou, na což také ukazuje odmítnutí vzdát se slovního oslovení „matka“.

„Pepa je můj syn. (...) Až Jana ukončí mateřskou dovolenou a vrátí se zpět do práce, plánujeme druhé dítě, které tentokrát odnosit já. Chtěla bych to také zažít se vším všudy. (...) On zatím spíš jen tak žvatlá, ale když na něj mluvíme, tak se oslovujeme jako máma Jana a máma Lenka. Takhle to necháme i do budoucna“ (Lenka).

Ohledně chybějící úlohy otce v rodině, tedy sociálního vzoru pro dítě, si Lenka s Janou nedělají starosti. Poukazují na možnost nahradit tuto pozici jiným mužským vzorem, jako je například Pepův dědeček.

„Podle mě to je nesmysl. Dítě si svůj vzor najde, třeba v dědovi nebo trenérovi fotbalu. Nemusí to být vždy otec dítěte“ (Lenka).

„Mužských vzorů je tu pro Pepu dost“ (Jana).

Partnerky se setkaly se stereotypizací od okolí převážně na základě jejich sexuality, a ačkoliv je žena vnímána jako primární pečovatelka, jejich sexualita tuto roli komplikuje. Vzniká tak představa, že ačkoliv jsou lesby k výchově způsobilější než gay muži, nejedná se o ideální stav. Tato představa vychází ze společenské heteronormativity, která upřednostňuje vztahy mezi mužem a ženou.

„Takové to běžné: která z nás je chlap, že z dcery taky vychováme lesbu, že potřebuje pro správný vývoj tátu a tak dál. (...) Ale není to něco, co by se tu furt řešilo“ (Lenka).

„Známi byli překvapení, když jsem si v létě oblékla šaty. Já upřednostňuji spíše kalhoty a šortky, ale to, že jsem lesba, přeci neznamena, že se nebudu oblékat jako žena?“ (Jana.)

Představy a očekávání budoucího vývoje marginalizované skupiny jako jsou homoparentální rodiče, je jedním z důležitých aspektů výzkumu. Jana s Lenkou zdůrazňují své vymezení rodiny, které se liší od legislativního. Uvítaly by, pokud by se jejich vymezení rodiny do budoucna promítlo i do zákonné úpravy.

„My už rodinou jsme. Bylo by hezké mít i kus papíru a stát, který by nám to legalizoval, ale plané naděje jsem si dělala už mockrát a zatím nic“ (Jana).

„Těším se, až Pepa dostane sourozence, jenom je škoda, že to nebudou nikde mít na papíře s razítkem“ (Lenka).

6.3 Veronika (24) a Magda (27) – pár 3

Lesbický pár, žijící dva roky ve společném soužití, uvažující o vlastním dítěti. Veronika studuje ekonomickou vysokou školu. Magda pracuje jako účetní.

Veronika i Magda popsaly uvědomění si své sexuality jako součást dospívání, s čímž se musely vyrovnat. Magda zdůraznila hlavně přijetí sebe sama ve srovnání s přijetím svým okolím. Jako velmi složitý tedy popisuje svůj vnitřní coming out oproti vnějšímu.

„Na konci střední školy. Musela jsem se vypořádat s tím, jak sama sebe vnímám a co to pro mě znamená. Jednoduché to nebylo. (...) Říct už to pak ostatním bylo jednodušší “ (Magda).

Veronika otevřeně přiznala několik sexuálních partnerů, kteří jí pomohli pochopit její sexualitu. Poukazuje také na svou zkušenost v období základní školy, kdy reflektuje posun od automatického předpokládání heterosexuality u svých spolužáků, tedy pomalý posun od společenské heteronormativity u mladších generací.

„Já jsem na konci základní školy trochu experimentovala, jak s holkama, tak i kluky, ale vcelku rychle mi došlo, na kterou stranu mě to táhne víc. (...) Měla jsem štěstí, protože spousta lidí na škole přemýšlela o podobných věcech, i když pak třeba nakonec byli hetero, ale mluvilo se o tom “ (Veronika).

Možnost uzavřít registrované partnerství vnímá Veronika pozitivně. Svůj postoj stanovila na základě kontrastní zkušenosti s pobytem v Polsku, kde aktuálně panuje napjatá situace ohledně práv LGBTQ+ komunity.

„Minulý rok jsem byla chvíli v Polsku a viděla postoje, která tam panují vůči LGBT komunitě, takže zcela upřímně jsem ráda, že tu něco jako registrované partnerství vůbec je“ (Veronika).

Magda dodává, že situace v České republice není ideální a preferovala by lepší možnost při uzavírání partnerství. Z jejího pohledu se homosexuální páry mohou spíše rozhodnout do registrovaného partnerství nevstupovat pro jeho odlišnost od manželství. Tuto rozdílnost zatím negativně reflektovali všichni respondenti a aktivně na ni

upozorňují, ale jako o důvodu pro neuzavření registrovaného partnerství o ní hovořila pouze Magda.

„Je dobře, že je tu možnost uzavřít alespoň tento typ partnerství, ale mohlo by být i lépe. (...) Spousta z nás to asi ani nevyužije, ale kdyby ano, pořád to je o tom, že máme diametrálně odlišné podmínky pro rodičovství. (...) Já třeba znám pár, který k tomu má odpor už z principu. Podle nich se registrují auta, ne lidi“ (Magda).

Pro Magdu jsou děti nezbytnou součástí rodiny a předpokládá, že budou po uzavření registrovaného partnerství součástí jejího života s Veronikou. V podstatě tedy kopíruje heterosexuální rodinný cyklus.

„Je to něco, co vnímám jako důležitý bod vztahu. Děti bych rozhodně chtěla, dělají rodinu rodinou. Ale až po tom, co se registrujeme“ (Magda).

Ta tuto touhu reflektuje a zmiňuje se i o možnostech početí mimo Českou republiku, kde jsou podmínky pro rodičovství lepší. Dodává, že jim aktuální bezdětnost vyhovuje. Je to jeden z mnoha příkladů individualismu, kdy mladé páry odkládají založení rodiny do pozdějšího věku. Berou v potaz ukončení vzdělání, svou ekonomickou situaci a omezení svého volného času.

„Do budoucna si chci děti určitě pořídít, ale zatím si spolu s Magdou užíváme. Bezdětnost nám aktuálně poskytuje svobodu, kterou bychom si jinak nemohly dopřát, a navíc děti něco stojí. Hodně spolu cestujeme. Sice ne teď, ale snad brzo zase začneme. (...) Zatím jsme opravdu pouze ve fázi, kdy se rozkoukáváme, co za možnosti tady a hlavně mimo Českou republiku jsou“ (Veronika).

Je zajímavé, jak se staví k tématu chybějícího mužského vzoru v homoparentální rodině. Předpokládají, že si děti najdou své vlastní vzory a neměly by se jim vnucovat. Ze své strany Magda poukazuje, na stejný fenomén u matek samoživitelek.

„Nemyslím si, že je mužský vzor natolik důležitý, aby se musel dítěti za každou cenu vnucovat. Děti by si měly hledat své vlastní vzory jako třeba já sama“ (Veronika).

„Znám spoustu matek samoživitelek, které vychovávají své děti bez otce, a děti jsou úplně v pohodě“ (Magda).

Stejně jako v případě Lenky a Jany ani Veronika s Magdou se nechtějí vzdát oslovení „matka“, a navrhují proto různé tvary či synonyma tohoto slova. Pro mne se tedy jedná o indikátor, že se pár rozhodl nerozlišovat mezi sociální a biologickou matkou.

„Byly bychom obě jejich mámy, takže asi máma a mamka“ (Veronika).

„Nebo nějaký jiný tvar slova máma“ (Magda).

Stereotypizace okolí je něco, s čím se Veronika ani Magda zatím často nesetkaly. Magda to vyzdvihuje ve spojitosti s převážně ženským kolektivem, který vnímá jako vstřícnější k homosexuální orientaci.

„Moc ne. Klidně můžu kolegyním v práci říct, že jdu s přítelkyní do kina a nikdo nehne ani brvou. (...) Je ale pravda, že pracuju převážně v ženském kolektivu. (...) Ženy jsou většinou tolerantnější“ (Magda),

Veronika naopak popisuje ojedinělý incident, který se stal na její bývalé střední škole. Agresorem byla starší žena v pozici autority vůči Veronice jako její učitelka.

„Já o tom, že jsem lesba, mluvím otevřeně už od střední. A právě tam s tím měla jedna starší učitelka problém a řekla mi, že kradu klukům holky. Naštěstí ještě ten rok odešla do důchodu a s ničím jiným jsem se prozatím nesetkala. (...) Nemělo smysl to řešit, byla vážně stará a takové lidi už nezměníte“ (Veronika).

Pár ale zatím neuzavřel ani registrované partnerství nebo společně nevychovává dítě, ačkoliv tyto plány má. Je tedy nutné zmínit, že se jeho zkušenost může od ostatních párů kvůli tomuto rozdílu lišit.

Jako ostatní páry vyjádřily obě ženy rozhořčení nad aktuální zákonnou úpravou pro možnost počít nebo vychovat dítě. Vztahují tuto problematiku zejména na svou naplánovanou budoucnost, tedy založení homoparentální rodiny.

„Rozhodně chci, aby se změnila legislativa. Každý rok se obě účastníme PRIDE pochodu a protestujeme proti diskriminaci homosexuálů státem. Chci mít jako každá heterosexuální žena dítě, aniž bych se musela snižovat k předstírání, že jsem na kluky. To je přece samozřejmost“ (Veronika).

„Vezměte si, že kdybychom měly dítě a jeho biologické matce se něco stalo, ta druhá nemá žádnou právní oporu, aby si ho mohla nechat. A zákonům by nezáleželo na tom, že se o něj deset let starala. Šlo by k pokrevním příbuzným

anebo do ústavní péče. Něco takového se ve 21. století nemůže jen tak dít!“
(Magda.)

6.4 Helena (35) a Nella (42) – pár 4

Pár tvoří lesba a bisexuálka, žijící v registrovaném partnerství již 10 let. Z předchozího heterosexuálního vztahu vychovává Nella dceru Natálii ve věku 14. let. Pracuje jako zubní lékařka. Helena pracuje jako vrchní sestra v nemocnici.

Uvědomění si vlastní sexuality bylo pro Nellu stejně jako pro Petra z prvního páru zásadním krokem, který jí umožnil přejít z heterosexuálního soužití do registrovaného partnerství s Helenou.

„Já jsem bisexuální, takže mi chvíli trvalo, než jsem pochopila svoje preference. Když mi došlo, že mám i jiné možnosti, začala jsem se porozhlížet i jinde“ (Nella).

Helena vysvětluje, že její sexuální orientaci znala její rodina dříve, než ji pochopila ona sama. S homosexualitou jsou spojené určité představy jako styl chůze nebo řeči, které pokud jsou naplněny, mohou sloužit jako indikátor sexuality jedince pro okolí. Obecně je tento termín označován jako Gaydar, tedy spojení slova gay a radar.

„Prý to u mě bylo zřejmé již od školky. (...) Jak jsem se oblíkala, mluvila a tak. Já sama na to přišla až na konci základní školy, ale doma to prý všichni věděli“
(Helena).

Z rozhovoru je zcela zjevné, že k registrovanému partnerství mají Nella i Helena pozitivní vztah.

„Jsem strašně ráda, že je tu vůbec nějaká možnost být v očích zákona svoji“
(Nella).

Touhu po vlastních dětech pocítila Helena před třicátým rokem věku stejně jako Lenka z druhého páru. Obě si uvědomily své biologické hodiny. Lenka dále zdůrazňuje Nellin příjem a věk, který byl důležitým faktorem v rozhodnutí, proč by měla ona sama dítě odnosit a také výhody a nevýhody klinické inseminace, kterou si prozatím společně vybraly jako cestu k početí potomka.

„Přišlo to na mě před třicátkou. To jsem poprvé začala uvažovat o tom, že bych chtěla dítě. (...) Přemýšlíme, že bychom si pořídily ještě jedno dítě, které bych

odnosila. Z nás dvou má Nella větší příjem, a proto bude lepší, když bych šla na mateřskou já. Navíc jsem mladší a nehrozí mi tolik komplikací jako Nelle. (...) Zatím se obě přikláníme ke klinice. Je to bezpečnější a budeme tak mít kontrolu nad tím, jakou genetickou výbavu dítě dostane. (...) Musíte tam sehrát divadlo. Aby vám zákrok udělali, potřebujete podpis muže, který řekne, že je váš partner, a nedaří se vám společně otěhotnět (Helena).

Mužské a ženské vzory v rodině jsou pro Nelli důležité a zdůrazňuje tak roli, kterou sehrává otec Natálky. Naopak Helena vyzdvihuje ostatní muže v jejich okolí, kteří jsou schopni tuto roli zastat.

„Já si myslím, že role matky a otce jsou v rodině důležité. Natálka ale tátů má, i když za ním jezdí jen občas“ (Nella).

„Rozhodně nežijeme v bublině a máme kolem sebe dost mužů, kteří jsou schopni tuto funkci nahradit“ (Helena).

Role Heleny v rodině byla slovně stvrzena jako „teta Helena“. Tento slovní koncept, kdy je biologická matka dítěte oslovována jako „matka“ a její partnerka jako „teta“, chtějí Helena s Nello zachovat i po narození druhého dítěte. Jasně tedy rozlišují mezi biologickou a sociální matkou.

„Já jsem máma a Heleně říká, teto Heleno. Až se narodí druhé dítě, bude to naopak“ (Nella).

Stereotypizace se u Heleny a Nelly projevuje nepřímě, tedy ostatní „vyzvídají“, především jaká je sexuální orientace jejich dcery Natálky a jak jsou rozděleny role v domácnosti.

„Občas. Lidí mi do očí přímo nic neřeknou, ale sondují, která z nás dělá v domácnosti ženu a která muže. Nebo jestli se Natálce líbí kluci“ (Helena).

Helena se staví proti genderovému nastavení domácích činností, ale v rozhovoru si vůči tomuto prohlášení protiřekla podle situačního kontextu. Příkladem může být řízení auta, které je většinou vnímáno jako mužská činnost, nebo téměř hrdé upozornění na schopnosti pracovat s náradím.

Doma dělá každá to, na co má čas nebo náladu. Nijak si to mezi sebou netřídíme. (...) Nella nerada řídí, takže to je spíš moje starost. Nevadí mi to, mě auta docela baví. (...) Hřebík přitlučeme obě, ale s vrtačkou si poradím víc já“ (Helena).

Myslím si, že respondentky podléhají mylnému přisvědčení o „spravedlivém“ rozdělení prací, ačkoli je toto tvrzení logickou odpovědí. Genderované rozdělení rolí přestává být ve společnosti preferované nebo možné.

Při reflektování tématu stereotypizace Nella popsala incident, který se odehrál u Natálky ve škole. Je zde vidět, že i malé děti mají stereotypy, pravděpodobně převzaté z domova nebo médií v průběhu jejich socializace.

„Jedna holčička se ve škole odmítala před Natálkou převlékat a tvrdila, že je lesba. To bylo hodně nepříjemné“ (Nella).

Pro budoucí směr homoparentální rodiny je pro Helenu i Nellu, stejně jako pro ostatní páry, nejdůležitější úprava legislativy pro početí a adopci dítěte ve prospěch homoparentálního páru.

„Tak určitě bychom ocenily, kdyby se upravil zákon o možnosti početí a adopci dítěte“ (Helena).

„Ano to je to hlavní, co je nutné změnit“ (Nella).

6.5 Shrnutí

Z analyzovaných odpovědí jednotlivých respondentů vyplývá, že homosexuálové přejali argumentaci odvozenou od heteronormativity, tedy že je jejich sexualita vrozená. A to z důvodu dosažení určitého uznání ve společnosti, protože pokud řekneme, že tomu tak je a není možné svou sexualitu opustit nebo vychovat dítě s homosexuální orientací v důsledku homoparentálního rodičovství, mají homosexuálové nárok na stejná práva jako heterosexuálové.

Páry chtějí využívat možnost registrovaného partnerství, a tedy i částečné právní ochrany. Jsou si vědomy diskriminujících limitů, které toto právní uspořádání zajišťují, ale v současnosti jiná alternativa pro stejnopohlavní páry neexistuje. Už ale svou pouhou participací se vymezují proti pojetí tradiční rodiny.

Páry také jednoznačně touží po možnosti společně vychovávat dítě v prostředí své homoparentální rodiny. Jejich biologické možnosti jsou omezené povahou jejich partnerského vztahu, avšak chtějí využít všech dostupných možností a postupů, které se

v současnosti nabízejí. Jako jednou z největších překážek je legislativní rámec upravující dostupné možnosti svázané s počtím a adopcí jejich potomka.

Jasně ukázaly, že pro zastoupení ženské/mužské role v rodině i mimo ni není nutné mít vždy pro výchovu dítěte pár muž/žena. Vyvracejí tím nezbytnost druhého rodiče opačného pohlaví jako základní socializační součásti rodiny.

Většina stereotypizace homosexuálních jedinců a tím i homoparentálních párů nahlíží na svět optikou tradičního rozdělení rolí mezi ženou a mužem. Respondenti ukázali, že jsou si této optiky vědomi a v určitých případech se vůči ní přímo vymezují například používáním slova matka pro oba rodiče nebo sdílením domácích prací.

Z analyzovaných odpovědí jednotlivých respondentů vyplývá, že hlavním přáním, v některém případě spíše požadavkem, je změna legislativy, upravující možnosti založení rodiny a registrovaného partnerství.

7 Závěr

Cílem práce bylo představit homoparentalitu ve světle diskuze o krizi rodiny a na konkrétních příkladech ukázat způsoby vymezování se vůči kritikům argumentujícím konceptem tradiční rodiny. Nejdříve jsem uvedla pojem rodina a jeho definici, lépe řečeno jsem poukázala na problém jejího definičního vymezení. Poté jsem stručně vysvětlila institucionalizaci rodiny, seznámila se zákony upravující rodinu, vysvětlila, jak jsou navázány na tradiční rodinu, jaké to má důsledky pro homoparentální rodiny, nastínila přechod od tradičního k postmodernímu typu rodiny. Stručně jsem seznámila s krizí samotné rodiny a zaměřila se na její hlavní indikátory, tedy na nesezdaná soužití, singles, rozvody a registrovaná partnerství, která souvisejí s rodinným uspořádáním zvaným jako homoparentalita.

Homoparentalita je kritiky argumentujícími tradičním pojetím rodiny viděna jako nedostatečné rodinné uspořádání ohrožující heterosexuální sňatek mezi mužem a ženou, tedy manželský svazek. Tento fenomén jsem rozebrala z pohledu české legislativy a ukázala, jak je z tohoto systému vyčleňována. To ale párům nijak nezabraňuje ve společném početí/výchově, ale pouze je jen vede k volbě alternativních možností pro založení rodiny.

V navazující empirické části analyzuji v rozhovorech se čtyřmi stejnopohlavními páry, které touží nebo již společně vychovávají dítě, jak je ovlivňují právní a společenské podmínky, které mají pro svůj vztah. Na jejich příkladech ukazují, jakými způsoby se páry vymezují vůči kritikům argumentujícím konceptem tradiční rodiny, což dokládám přímými citacemi respondentů.

Můj výzkum ukazuje, že homoparentální rodiny se nijak zásadně neliší od heterosexuálních. Jedinci vstupují do partnerství na základě citové potřeby a k otázce dětí se staví velmi zodpovědně. Rodiny v rámci možností plní reprodukční, socializační, ekonomickou i kulturní funkci. Legislativní úprava, která by zrovnoprávnila postavení homoparentálních rodin se tedy jeví, jako nezbytným krokem zohledňující společenský vývoj.

7 Použitá literatura a zdroje

- BECK, U. (2004). *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. Praha: Sociologické nakladatelství, ISBN 80-86429-32-6.
- BOURDIEU, Pierre. (1996). *On the Family as a Realized Category*. Theory, Culture & Society [online]. 1996, 13(3), 19-26 [cit. 2021-04-23]. ISSN 0263-2764. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/...002>
- BUREŠOVÁ, K. (2020). *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, ISBN 978-80-7330-371-6.
- CAMERON, P., CAMERON, K. (1996). *Homosexual Parents*. Adolescence. 31(124), 757-776.
- De SINGLY, F. (1999). *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál, ISBN 80-7178-249-1.
- GIDDENS, A. (1999). *Sociologie*. Praha: Argo. ISBN 80-7203-124-4.
- GOODY, J. (2006). *Proměny rodiny v evropské historii: historicko-antropologická esej*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, ISBN 80-7106-396-7.
- GREEN, R. (1978). *Sexual Identity of 37 Children Raised by Homosexual or Transsexual Parents*. The American Journal of Psychiatry. 135(6), 692-697. Dostupné z: <http://borngay.procon.org/sourcefiles/Green-37-Children.pdf>
- HONZÁK, R. (2010). *Měl by být u nás uzákoněn institut "náhradního mateřství"?* Psychologie dnes. 2010, roč. 16, č. 6, s. 40-41. ISSN 1212-9607.
- JANDOUREK, J. (2012). *Slovník sociologických pojmů*. Praha: Grada, ISBN 978-80-2473-679-2.
- JANOŠOVÁ, Pavlína. (2000). *Homosexualita v názorech současné společnosti*. V Praze: Karolinum. ISBN 80-7184-954-5.
- KRAUS, B. (2008). *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-383-3.
- LAŠEK, J. (2014). *Čtyři pohledy na rodinu*. Hradec Králové: Gaudeamus, ISBN 978-80-7435-531-8.
- LGBTQ Surrogacy Guide Surrogate.com. Surrogate.com | Information About Surrogacy [online]. Dostupné z: <https://surrogate.com/intended-parents/surrogacy-for-lgbt-parents/>
- MASÁKOVÁ, V. (2011). *Základní proměna rodiny v posledním desetiletí*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, ISBN 978-80-904920-1-1.
- MATĚJČEK, Z. (1994). *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, ISBN 80-8528-283-6.
- MATĚJČEK, Z. a kol. (1999). *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, ISBN 80-717-8304-8.
- MATOUŠEK, O. (2003). *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Slon, ISBN 80-86429-19-9.

- MOŽNÝ, I. (1999). *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, ISBN 80-85850-75-3.
- MOŽNÝ, I. (2011). *Rodina a společnost*. Praha: SLON, ISBN: 978-80-86429-87-8.
- NAKONEČNÝ, M. (2020). *Sociální psychologie*. Praha: Triton, ISBN 978-80-7553-842-0.
- NEDBÁLKOVÁ, K. (2011). *Matky kuráže: lesbické rodiny v pozdně moderní společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství, ISBN 978-80-7419-041-4.
- PETRUSEK, M. a kol., (1996). *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, ISBN 80-7184-164-1.
- PLAŇAVA, I. (2000). *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*. Brno: Doplněk, ISBN 80-7239-039-2.
- SLOBODA, Z. (2016). *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, ISBN 978-80-88163-09-1.
- SOBOTKOVÁ, I. (2007). *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-250-8.
- SOKOLOVÁ, V. (2009). *Otec, otec a dítě: Gay muži a rodičovství*. Sociologický časopis. 2009, roč. 45, čís. 1, ISSN 0038-0288.
- STACEY, J., BIBLARZ, T. J. (2010). *How Does the Gender of Parents Matter?* Journal of Marriage and Family. 72(1), 3-22. Dostupné také z: <http://onlinelibrary.wiley.com/wol1/doi/10.1111/j.1741-3737.2009.00678.x/full>
- SULLEROTOVÁ, E. (1998). *Krize rodiny*. Praha: Karolinum, ISBN 80-7184-647-3.
- SULLIVAN, M. (2004.). *The family of woman: lesbian mothers, their children, and the undoing of gender*. Berkeley: University of California Press, ISBN 05-202-3964-4.
- ŠUBRT, J. (2008). *Soudobá sociologie*. Praha: Karolinum, ISBN 978-80-246-1486-1.
- TOMÁŠEK, M. (2006). *Singles a jejich vztahy; kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabitující jednotlivce v České republice*. In: Sociologický časopis, Vol. 42, No. 1, Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006.
- VYKOPALOVÁ, H. (2001). *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého, ISBN 80-244-0337-4.

Právní dokumenty

- Usnesení ČNR č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 01.04.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový). *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 01.04.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>
- Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 05.04.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-115>

Sdělení FMZV č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokoly k ní. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 05.04.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-209>

Údaje Českého statistického úřadu (ČSÚ). Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu>

8 Résumé

Homoparentality is perceived by critics of homosexual parenting as a symptom of a family crisis. From their perspective, it deviates from the traditional definition, which is closely related to biological procreation. How can one understand the concept of family through the perspectives of proponents and opponents of homoparentality? Is homoparentality really an expression of a family crisis or, on the contrary, does it represent its renaissance? The aim of my bachelor's thesis is to present homoparentality in light of the discussion of family crises and to provide concrete examples of how homoparental families live in contrast to critics' arguments for traditional family. The work would be based on the elaboration of relevant literature and qualitative interviews with relevant actors.